

Sociologické teorie současnosti / Contemporary Sociological Theory

LS 2024, Katedra sociologie, FF UK

Vyučující: doc. Marek Skovajsa (kontakt: marek.skovajsa@ff.cuni.cz)

Prerekvizity: Nejsou.

Kredity: 3

Hodinová dotace, typ: 1/1, přednáška/seminář

Atestace: Z (zápočet)

Anotace

Cílem předmětu je účastníkům přiblížit vybrané aktuální podoby teoretické práce v sociologii. V každém jeho běhu je výběr studovaných textů i autorů a autorek odlišný. V tomto semestru jsou jednotlivými tématy *racionalita a vztah klasické a současné sociologické teorie*.

Ve výuce se formát přednášky spojuje s řízenou četbou a diskusemi. Značný důraz je kladen na intenzivní seminární práci s texty, jejich výklad a diskusi. Přednášky slouží k uvedení každého textu a autora do historického i systematického kontextu a k objasnění náročnějších konceptuálních a teoretických otázek, jejichž znalost je potřebná pro hlubší porozumění textům.

Zaměření předmětu je ovlivněno koncepcí švédsko-amerického sociologa Richarda Swedberga, podle něž je třeba, aby se studenti neučili pouze hotové teorie, ale dostali příležitost sami teorie vytvářet (teoretizovat, „theorizing“). V souladu s touto zásadou je v předmětu kladen důraz na rozvíjení schopnosti studentů nacházet v sociálním životě zajímavé jevy a uchopovat je vlastním teoretickým úsilím. Obsah předmětu je Swedbergovým přístupem inspirován spíše jen volně a pracuje s odlišnou literaturou i autory.

Studenti se v předmětu učí (1) pracovat s pojmy, včetně schopnosti je aplikovat na vhodné objekty, (2) správně rozumět komplexním teoretickým výkladům a argumentaci, (3) formulovat vlastní teoretické výpovědi a argumentaci. Také si (4) rozšiřují znalostní základnu z oblasti klasické a současné sociologické teorie.

Četba, výklad a další výukové aktivity jsou navázány na plán četby uvedený v SIS a tomto sylabu. Pravidelná četba a příprava na hodinu jsou nezbytné podmínky úspěšného absolvování předmětu.

Četba je vybírána tak, aby její většina byla dostupná v českém jazyce, přibližně třetina textů však je v angličtině. Velmi dobrá pasivní znalost akademické angličtiny (porozumění, pracovní překlad) je nezbytnou podmínkou účasti na předmětu.

Kurz je určen pro aspoň středně pokročilé studenty, tedy pro všechny s výjimkou studentů 1. ročníku Bc. studia.

Předmět má stránku v moodle (heslo bude sděleno na začátku semestru):
<https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=8281>

Změny v realizaci předmětu v souvislosti s pandemií COVID:

V případě neočekávaného zhoršení pandemické situace během semestru budou zapsaní studenti o změnách včas informováni emailem.

Podmínky zakončení předmětu: zápočet formou písemné seminární práce

Atestace (Z) bude udělena na základě ohodnocení včas odevzdané písemné seminární práce v rozsahu 5–6 NS, tj. 9000 – 10800 znaků včetně mezer (úvodní stránka, stručný abstrakt, seznam literatury a případné poznámky pod čarou se do počtu znaků rovněž započítávají).

Obsahem seminární práce je teoretický rozbor určitého sociologického problému empirické nebo teoretické povahy. Každý student si vybere vhodný problém a vypracuje stručný nástin jeho teoretického uchopení, který odevzdá do **19. 4. 2024** (v rozsahu do 250 slov); do 30. 4. obdrží od učitele informaci o (ne)schválení námětu a komentář. Následně svůj teoretický výklad daného problému rozvede v seminární práci.

Návrh problému i písemná práce se odevzdávají do podatelny v moodlu.

Termíny odevzdání písemné práce (bude opravena do dvou týdnů od příslušného termínu):

10. 5. 2024

27. 5. 2024.

Prodloužený termín odevzdání práce (bude opravena do tří týdnů od příslušného termínu):

27. 6. 2024.

Možnosti složení zápočtu z předmětu se řídí Studijním a zkušebním řádem UK a fakulty a dalšími platnými předpisy.

Pokud písemná práce nebude odevzdána v řádném ani prodlouženém termínu nebo odevzdaná práce nebude splňovat požadavky pro udělení atestace, bude poslední opravný termín odevzdání v tomto školním roce stanoven na 1. 9. 2024.

Kritéria pro hodnocení seminární práce:

Při hodnocení seminární práce se sleduje zejména schopnost vhodně formulovat otázku nebo výzkumný problém; úroveň teoretického popisu a vysvětlení sledovaného jevu, logická výstavba textu, přesvědčivost argumentace, vhodnost využitých konceptů a teorií, správnost faktických tvrzení; logické a přehledné členění práce; vhodnost použité literatury; náležité nakládání se zdroji a v neposlední řadě i jazyková stránka.

Odkazy na literaturu se musí řídit citační normou APA 7 nebo ve zdůvodněných případech některou další z obvyklých citačních norem.

Harmonogram předmětu a plán četby

Většina textů je přístupná na stránce předmětu v moodle, ostatní v knihovnách.

Relevantní části četby (tj. takové, k nimž se bude vztahovat diskuse na semináři) jsou vyznačeny tučně.

1 19. 2. 2024

Představení předmětu: průběh, obsah, cíle, požadavky. Úvod a motivace

Racionalita

Weber, M. (1998). „Protestantská etika a duch kapitalismu.“ In týž, *Metodologie, sociologie a politika* (s. 185-245). Praha: OIKOYMENH. Pův. vyd. 1904.

Výběr z části 2 „Duch kapitalismu“, s. 196-225.

X 26. 2. 2024

Volný týden na četbu

2 4. 3. 2024

Racionalita – pokrač.

Weber, M. (1998). „Protestantská etika a duch kapitalismu.“

Část 3 „Lutherova koncepce povolání. Úkol zkoumání“, s. **226-245**.

Rozšiřující četba:

Ghosh, P. (2019). Max Weber's Ethics for the Modern World. In E. Hanke, L.A. Scaff & S. Whimster (Eds.). *The Oxford Handbook of Max Weber* (s. 312–333). Oxford: Oxford University Press.

3 11. 3. 2024

Hodnoty

Weber, M. (1998). „Věda jako povolání.“ In týž, *Metodologie, sociologie a politika* (s. 109-134).

Praha: OIKOYMENH. Pův. vyd. 1919. Relevantní část s. **114-134**.

4 18. 3. 2024

Hodnoty – pokrač.

Gouldner, A. W. (2004). „Anti-minotaurus: mýtus sociologie oproštěné od hodnocení.“ *Teorie vědy*, 26(4), **85-104**.

nebo anglický originál: Gouldner, A. W. (1962). Anti-minotaur: The myth of a value-free sociology. *Social Problems*, 9 (3), 199-213.

5 25. 3. 2024

Hodnoty – pokr.

Brown, W. (2023). Knowledge. In táž, *Nihilistic times. Thinking with Max Weber* (s. 60-89). Cambridge, Mass.: The Belknap Press of Harvard University Press.

X 1. 4. 2024

Volný týden na četbu, teoretizování a přípravu anotace seminární práce

6 8. 4. 2024

Racionalita a nesvoboda

Marcuse, H. (1991). Uzavření univerza jazyka. In týž, *Jednorozměrný člověk* (s. 83-105). Praha: Naše vojsko. Pův. vyd. 1964.

7 15. 4. 2024

Racionalita a zločiny proti lidskosti

Fine, R., & Hirsh, D. (2000). The decision to commit a crime against humanity. In M.S. Archer & J.Q. Titter (Eds.). *Rational Choice Theory: Resisting Colonization* (s. 183-199). London: Routledge.

8 22. 4. 2024

Štěstí a smůla

Sauder, M. (2020). A sociology of luck. *Sociological Theory*, 38(3), 193-216.

9 29. 4. 2024

Cizinec

Simmel, G. (1997). Cizinec. In týž, *Peníze v moderní kultuře a jiné eseje* (s. 26-33). Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Pův. vyd. 1908.

Schütz, A. (1944). The stranger: An essay in social psychology. *American Journal of Sociology*, 49(6), 499-507.

10 6. 5. 2024

Identita

Atkinson, P. & Silverman, D. (1998). Kunderova Nesmrtelnost: Interview society a vynalézání Já. *Biograf (13)*, 1-25.

nebo anglický originál: Atkinson, P., & Silverman, D. (1997). Kundera's Immortality: The interview society and the invention of the self. *Qualitative Inquiry*, 3(3), 304-325.

11 13. 5. 2024

Identita – pokr.

Brubaker, R. & Cooper, F. (2000). Beyond „identity“. *Theory and Society*, 29(1), 1-47. Relevantní část s. 1-21, 34-36.

Studijní literatura

Tituly uvedené v harmonogramu předmětu a dále:

Baehr, P. (2001). The “iron cage” and the “shell as hard as steel”: Parsons, Weber, and the Stahlhartes Gehäuse metaphor in the *Protestant ethic and the spirit of capitalism*. *History and Theory*, 40(2), 153-169.

Benzecry, C.E., M. Krause & I.A. Reed (Eds.). (2017). *Social Theory Now*. Chicago: University of Chicago Press.

Berger, P. L. & T. Luckmann (1999). *Sociální konstrukce reality*. Brno: CDK.

Bourdieu, P. (2023). *Pascalovské meditace*. Praha: Karolinum.

Harrington, A. (Ed.). (2006). *Moderní sociální teorie: základní témata a myšlenkové proudy*. Praha: Portál.

Joas, H. & W. Knöbl (2020). *Sociální teorie: vybrané přednášky*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Keller, J. (2005). *Dějiny klasické sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Martin, J. L. (2015). *Thinking through Theory*. New York: W.W. Norton.

Merton, R. K. (2000). *Studie ze sociologické teorie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Nohejl, M. (2001). *Lebenswelt a každodennost v sociologii Alfreda Schütze: pojednání o východiscích fenomenologické sociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON).

Swedberg, R. (2014). *The Art of Social Theory*. Princeton: Princeton University Press.

Swedberg, R. (Ed.). (2014). *Theorizing in Social Science: The Context of Discovery*. Stanford: Stanford University Press.